Turkish Studies
Volume 13/5, Winter 2018, p. 215-228
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13122
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: Şubat 2018 **Accepted/Kabul:** Mart 2018
Referees/Hakemler: Prof. Dr. Gönül ÜZELLİ – Prof. Dr. Esin GÖREN - Doç. Dr. Rafael CARPINTERO ORTEGA – Yrd. Doç. Dr. Ebru YENER GÖKŞENLİ

This article was checked by iThenticate.

BİTKİ ADLARI İÇEREN VE İNSANI NİTELEYEN İTALYANCA VE TÜRKÇE METAFORLARIN ANLAMSAL İNCELEMESİ

Sadriye GÜNEŞ[*]

ÖZET

Dilbilimde insan merkezli paradigmanın ortaya çıkmasıyla birlikte insanoğlunun doğayı gözlemleyerek kendisini ve çevresini nitelemek için yarattığı metaforlar önem kazanmıştır. Metafor, evrensel olmanın yanı sıra ulusal ve kültürel özellikler taşıyan, duygu ve değerlendirme unsurları içeren etkili anlatım aracı olarak değerlendirilir. Metaforlar yabancı dil öğretiminde, çeviri çalışmalarında ve kültürlerarası iletişimde zorluklar yaratan unsurlar olarak nitelenir. Söz konusu zorlukları aşmak için öğretim konusu olan dillerdeki metaforlar karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. İtalyanca öğretimine yönelik olarak yürütülen Sözcükbilim dersinde İtalyanca ve Türkçe metaforları sistemli bir şekilde inceleme gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu gereksinim doğrultusunda çalışmanın konusu bitki adları içeren ve insanı niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforların anlamsal açıdan karşılaştırmalı incelemesi olarak belirlenmiştir. Konu çerçevesinde metafor kavramına, bitki adları içeren metaforların kullanım alanlarına ve metaforlarda kullanılan bitki unsurlarının kavramsal alanlarına değinilmiştir. Belge tarama ve karşılaştırmalı tanım analizi yöntemleri kullanılarak bitki unsurları içeren ve insanı niteleyen 61 İtalyanca ve 71 Türkçe metafor belirlenmiştir. İnsanı niteledikleri belirlenen Türkçe ve İtalyanca metaforlar, anatomik-fiziksel ve fizyoloji gibi dış özelliklere; biliş, karakter ve davranış gibi öğeleri kapsayan iç özelliklere; sosyal statüye ve cinsiyete bağlı olarak kullanımlarına ve ifade ettikleri anlamlara göre bulgular ve yorumlar bölümünde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçların yabancı dil olarak İtalyanca ve Türkçe öğretimine ve çeviri çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bitki adları içeren metaforlar, İtalyanca metaforlar, Türkçe metaforlar

[*] Yrd. Doç. Dr. İstanbul Ünversitesi Edebiyat Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı, El-mek: sadriye.gunes@istanbul.edu.tr

SEMANTIC EXAMINATION OF ITALIAN AND TURKISH FITOMETAPHORS USED TO CHARACTERIZE HUMANS

ABSTRACT

With emergence of anthropocentric paradigm in linguistics, the metaphors generated to define human society and its environment by observing nature have gained importance. Metaphor, besides being universal, is considered as an effective expression tool conveying national and cultural attributes, containing emotional and evaluative elements. Metaphors are defined as challenging elements in language teaching, translation studies and intercultural communication. To overcome these challenges, metaphors in target languages are studied by means of comparative research. A need for systematical examination of Italian and Turkish metaphors has emerged when teaching Italian lexicology. In light of this need the subject of this study can be described as a comparative semantic analysis of Italian and Turkish metaphors characterizing human and containing plant names. In view of this theoretical frame, the use of fitometaphors and conceptual areas of utilized plant elements are tackled. 61 Italian and 71 Turkish metaphors containing plant elements have been identified by the application of the methods of document browsing and comparative description analysis. The metaphors were comparatively analyzed in findings and comments sections according to: physical, anatomical and physiological features they contain that can be used to define human; intrinsic attributes of cognition, character and behavior; their usage according to social ranking and gender and the meanings expressed. The results of this study are thought to be contributive to Italian and Turkish teaching as well as to foreign language acquisition and translation studies.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

With the emergence of anthropocentric paradigms in linguistics, the metaphors generated to define human society and its environment by observing nature have gained importance. The opinion that language cannot be researched and studied, if tackled separately from its user has been promoted, the approach of examining the human in language and language in the human has been embraced (Kravchenko, 1996: 6). Within the frame of this approach, the metaphors that human beings have created by using elements they observed in nature to refer to themsleves and to denote their environment have become particularly important. Metaphors, having universal attributes on one hand and being marked by cultural differences among languages on the other, are deemed as challenging elements in foreign language teaching, translation studies and intercultural comunication. In order to overcome such challenges, metaphors in target languages are studied by means of comparative research.

A need for systematic examination of Italian and Turkish metaphors has emerged in teaching lexicology to under-graduate

students of Italian. Admittedly, Italian and Turkish metaphors containing animal names and describing humans have been studied before (Güneş, 2017). Another metaphor type that is widely used comprises fito-metaphors or metaphors containing plant names.

The present study is aimed at a comparative semantic examination of Italian and Turkish metaphors containing plant names and describing humans. The following elements lie within the scope of this research: the concept of metaphor, the area of use of fito-metaphors, the conceptual areas of plant elements used, as well as fito-metaphors which describe humans.

Methodology

Document browsing and comparative description analysis methods have been utilized for the purpose of this study. Entries, comprising plant names, in printed and online Italian and Turkish dictionaries have been examined, descriptions within entries in dictionaries have been analyzed and the metaphors which are composed of either sole plant names or phrases containing plant names have been identified, and finally the metaphors describing humans have been studied.

Comparative description analysis has been conducted by examining metaphors given under the dictionary entries related to plants. As a result of the analysis, the Italian and Turkish metaphors containing plant names and describing humans have been classified with respect to the attributes they characterize, their usage based on status and gender and the meanings they express.

Findings and Comments

In this section, the attested Italian and Turkish metaphors containing plant names and describing humans are classified with regard to the attributes they characterize, their usage based on status and gender and the meanings they render and they are then examined comparatively. The exterior properties of human beings are described as physical-anatomical and physiological thus including organs, limbs, body structure, height and age related properties. Cognitive properties, character, behaviour styles and moral values are specified as interior properties of humans.

Results

The following results have been obtained, based on the examination of 61 Italian and 71 Turkish metaphors, containing plant names and describing humans:

It can be claimed that plant elements in both languages have gained metaphorical meaning, that they have been used to fictitiously describe humans and that some of them have transformed into anatomical terms. It can be seen that fito-metaphors characterize human beings as positive, neutral or negative in terms of their internal and external properties and attributes, social status and gender. 8 of 61 Italian metaphors are used as terms, 29 of them as neutral, 30 of them as negative, 5 of them as positive in meaning; 5 of 71 Turkish metaphors are used as terms, 18 of them as neutral, 36 of them as negative, 12 of them as positive in meaning. The total numbers differ because some metaphors contain both term, neutral, positive and/or negative connotations. The greater number

of negative metaphors bolsters the view of Seropegina (2011: 83) that there is a striking asymmetry between negative and positive assessments in language. Lukyanova (1986: 58) has explained this based on individuals' critical view of life and the predominance of negative feelings and facts in daily life.

It is obvious that while characterizing humans, fito-metaphors in Italian and Turkish contain emotional and evaluative connotations and as a result they reflect multiple attributes, e.g. the metaphors of It. *zucca* (zucchini), It. *ceppo* (log) both reflect obstinacy in addition to foolishness, whereas It. *cetriolo*/ Tr. *hıyar* (cucumber) express rudeness and vulgarity in addition to foolishness. As can be seen in section *Findings*, numerous vegetable, fruit and plant parts are used as metaphors in expressing inadequate cognitive attributes.

While denoting idiosyncratic attributes, Italian and Turkish metaphors also share similarities to some extent, e.g. metaphors in both languages based on similarities between plant elements and humans in aspects of figure, size, durability and colour are mostly used in visual contexts.

In the Italian and Turkish languages, metaphors containing diminutive suffixes have also been attested, e.g. It. *-iolo* suffix added to *orzo* (barley) to render the meaning *orzaiolo* (stye), It. *-ello* added to *pomo* (apple) to convey the meaning *pomello* (cheekbone), Tr.*-cik* added to *badem* (almond) to mean *bademcik* (tonsil) and *-cık* added to *arpa* to mean *arpacık* (stye).

Regarding Italian metaphorized plant names, empowerment of meaning can be achieved by using a *bel* word or augmentative suffixes. For instance, to stregthen the meanings the Italian metaphors express, the word "*cece*" which means chickpea can be used in the phrase "*un bel cece*", while "*bietola*" (beet), "*zucca*" (zucchini), "*broccolo*" (broccoli), "*ceppo*" (log) can be turned into *bietolone*, *zuccone*, *broccolone* and *ceppone* metaphors respectively by getting the syffix "*-one*".

When Turkish fitometaphors are investigated, it is observed that they are intertwined with similes and idioms and sometimes it is difficult to uncouple them. In Turkish, plant names can combine with postpositions such as "*gibi*" (like, just as) and/or verbs as "*olmak*" (be, become). For example: to refer to someone inconsiderate "*armut gibi*" (like a pear), to denote lonesome "*sap gibi*" (like stalk of fruit), to convey the meaning flushed "*pancar gibi olmak*" (to become like beet), to render the meaning ashamed or embarassed "*dut gibi olmak*" (to become like mulberry).

It is hoped that the results obtained from this study will contribute to areas such as Italian and Turkish foreign language teaching, theory and practice of translation and intercultural studies. The study which was conducted based on material from Italian and Turkish dictionaries can be extended to include fito-metaphors from literary works and daily spoken language.

Keywords: Fitometaphors, Italian metaphors, Turkish metaphors

Giriş

Dilbilimde insan merkezli paradigmanın ortaya çıkmasıyla birlikte araştırmaların odağı öğrenme nesnesinden öznesine kaymıştır. Yaratıcısı ve kullanıcısı ile bağlantısının dışında ele alınması durumunda dilin anlaşılamayacağı ve açıklanmayacağı görüşü hakim olmuş, dilde insanı ve insanda dili inceleme yaklaşımı benimsenmiştir (Kravchenko, 1996: 6). Bu yaklaşım çerçevesinde insanoğlunun yaşadığı doğada gözlemlediği unsurları kullanarak kendisini ve çevresini nitelemek için yarattığı metaforlar önem kazanmıştır. Bir yandan evrensel özellikler, diğer yandan dilden dile kültürel farklılıklar gösteren metaforlar yabancı dil öğrenmede, çeviri çalışmalarında ve kültürlerarası iletişimde zorluklar yaratan unsurlar olarak nitelenir. Söz konusu zorlukları aşmak için öğretim konusu olan dillerdeki metaforlar karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Çeşitli dillerde metaforların karşılaştırılmalı olarak incelenmesi sayesinde o dilleri konuşan toplumların dünya görüşlerindeki ortak ve farklı yönleri (Kravcova, 2015: 82), insan düşüncesinin ortak yanları, aynı zamanda belirli bir dile ve kültüre özgü özellikler belirlenebilir (Gak, 1988: 18), kültürlerarası diyalog geliştirilebilir (Kiryakova-Dineva, Hadzhipetrova-Lachova ve Chankova, 2017). Metaforların yanı sıra genel olarak kültür odaklı eşdizimsel ifadelerin (Soyer, 2017) ve deyimlerin çeşitli dillerde gösterdikleri kültürel farklılıklara vurgu yapılmaktadır.

İtalyanca lisans programında yer alan Sözcükbilim dersinde İtalyanca ve Türkçe metaforları sistemli bir şekilde inceleme gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu gereksinim doğrultusunda daha önce hayvan adları içeren ve insanı niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforlar (Güneş, 2017) incelenmiştir. Dillerin sözvarlığı içerisinde yaygın olarak yer alan başka bir metafor türü bitki adları içerenlerdir. Bitki adları içeren metaforlar birçok dilde karşılaştırılmıştır. Örneğin, Pucileva (2008) ve Garbuio (2017) Rusça ve İtalyanca, Musaeva (2005) Rusça ve İspanyolca, Dementyeva (2012) Rusça, İngilizce ve Fransızca dillerinde bitki adları içeren metaforları karşılaştırmalı olarak ele almışlardır.

Bu çalışmanın konusu bitki adları içeren ve insanı niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforların ifade ettikleri anlam açısından karşılaştırmalı olarak incelemesidir. Konu çerçevesinde metafor kavramına, bitki adları içeren metaforların kullanım alanlarına, metaforlarda kullanılan bitki unsurlarının kavramsal alanlarına, bitki adları içeren ve insanı niteleyen metaforlara ve çalışmanın amacına kısaca değinilmektedir.

Metafor Kavramı

Antik Çağ'dan bu yana metafor kavramı çeşitli açılardan ele alınmış ve tanımlanmıştır. Bir imge dil aracı olarak metafor eskiden beri söz sanatı sayılan ve dünya dillerinde yaygın olan bir olgudur (Aksan, 2000: 183). Metafor, aralarında herhangi bir "ilgi bulunan iki nesne, iki kavram arasında benzerlik ilişkisi kurarak birinin adını ötekine aktaran bir anlam olayıdır" (Adalı, 2004: 113); iki kavramın birbirine benzetildiğini gösteren sözcükleri içermeyen, kısaltılmış ya da açık bir şekilde ifade edilmemiş bir benzetmedir (Dardano ve Trifone 1995: 719).

Günümüzde metaforun bilişsel potansiyeli vurgulanmaktadır. Gak'a (1988: 11) göre "metafor insan düşüncesinin derin özelliklerinin gücüyle ortaya çıkar ve dünyayı tanımada bir araç olur". Lakoff ve Johnson (2004: 12), metaforun dilde sadece bir imge olmadığını, her şeyden önce düşünmenin bir biçimi olarak insanın doğayı ve çevresini anlamasını, nesnel gerçekliği anlamlandırmasını, deneyimlerinin sınıflandırılmasını sağlayan bilişsel bir araç olduğunu belirtmişlerdir. Yazarların bu bilişsel yaklaşımıyla metafor dil, düşünce ve kültür etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir olgu olarak ele alınmaya başlamıştır. Bilişsel dilbilimde metafor, temel zihinsel işlem, bilişsel bir mekanizma, dünyayı öğrenme, kavramlaştırma, değerlendirme ve açıklama yöntemi olarak ele alınır (Budayev, 2007: 21). Metafor, düşüncenin temelini, bilinç süreçlerini, evrensel olanların yanı sıra uluslara özgü olan dünya görüşlerini de anlamak için gerekli bir anahtar olarak görülmeye başlamıştır (Arutyunova 1990: 6). Çeşitli alanlarda önemli işlevsel bir birim olarak değerlendirilen metaforun günümüzde iletişimin ayrılmaz bir parçası, ulusal kültürel özellikler

taşıyan, duygu ve değerlendirme unsurları içeren etkili anlatım aracı olduğu görüşü yaygındır (Garbuio, 2017: 12).

Bitki Adları İçeren Metaforların Kullanım Alanları

İnsanoğlu, imgesel temelli ve karmaşık zihinsel işlemler sonucunda doğanın bir parçası olan bitki unsurlarını kullanarak yarattığı metaforlarla kendisini, nesneleri, soyut kavramları, renkleri, aile ilişkilerini vb. anlatmıştır. Yaygın olarak günlük konuşmalarda, edebi eserlerde ve medya metinlerinde kullanılan bu metaforlar anlatım gücünü arttırarak duygu ve düşünceleri daha iyi aktarma olanağı sunar, dikkat ve ilgi çekerler. Görsel metaforların yarattığı imgesel anlatım reklamlarda sıkça kullanılmaktadır (Kiryakova-Dineva, 2016).

Bitki adları içeren metaforlar üzerine yapılan çalışmalarda söz konusu metaforların kullanıldığı alanlar da belirtilmektedir. Chudinov (2004), *kök, dal, meyve* vb. gibi bitki unsurlarını içeren metaforların siyaset alanında kullanımını; Düzenli (2016), *ağaç, kök, meyve, çiçek, dal, çekirdek* vb. gibi unsurların yer aldığı metaforların aile ilişkilerini belirtmede kullanımını incelemişlerdir. Garbuio (2017), çalışmasında bitki unsurları içeren metaforların insanı, nesneleri, soyut kavramları ve renkleri tanımlamada kullanıldığını belirtmiştir. İnsanı niteleyen metaforlara örnek olarak; ince, uzun ve biçimli bir kimseyi ifade eden Tr. *fidan boylu*, bilişsel özellikleri yetersiz olan bir kimseyi anlatan İt. *zucca*/ Tr. *bal kabağı* metaforları gösterilebilir. Nesnelere ilişkin metaforlara örnek olarak; "az miktarda para" anlamındaki İt. *noccioline* (fındık); "el bombası" anlamındaki İt. *ananas*; "uyuşturucu" anlamındaki Tr. *ot* metaforları gösterilebilir. Soyut kavramlara ilişkin metaforlara örnek olarak; zor bir durumu ifade eden İt. *patata bollente* (sıcak patates), herhangi bir şeyin sonucunu ifade eden İt. *frutto*/ Tr. *meyve*, herhangi bir olayın başlangıcını ifade eden İt. *seme*/ Tr. *tohum*, kavram olarak aptallığı ifade eden İt. *cavolata* (lahanalık) metaforları gösterilebilir. Çok sayıda renk bitki adları içeren metaforlarla ifade edilir, örn., Tr. *limon küfü*, Tr. *vişne çürüğü*; İt. *color fragola* (çilek rengi), İt. *color prugna* (erik rengi) (REP; GAB; ZIN:1405).

Metaforlarda Kullanılan Bitki Unsurlarının Kavramsal Alanları

Bitkiler ele alındığında, bir yandan dış dünyanın bitki adlarında yansıtıldığı, diğer yandan bitki adlarının dış dünyaya aktarıldığı görülmektedir. Kaplankıran (2016), çalışmasında organ, hayvan, renk, nesne vb. adlarının bitki adlarında kullanımına değinmiştir. Bitki unsurlarının metaforlarda kullanımına ilişkin olarak Chudinov (2004) kavramsal alan, Düzenli (2016) çerçeve modeli, Garbuio (2017) izleksel gruplar terimlerini kullanarak sınıflandırmalar yapmışlardır. Chudinov (2004: 66-69) metaforlarda kullanılan bitki unsurlarını kavramsal alanlara göre şöyle sınıflandırmıştır: bitki adları; *kök, gövde, dal, tohum, meyve* vb. gibi bitki bölümlerinin adları; *ekmek, büyümek, meyve vermek, ürün toplamak* vb. gibi bitkilerin yaşam döngüsü ve buna insanın katılımını ifade eden sözcükler; *alan, toprak, sera, orman* vb. gibi bitkilerin yetişme yerlerinin adları. Düzenli (2016: 230), Rusçada ve Türkçede aile ilişkilerini belirtmede kullanılan ve bitki unsurları içeren metaforların çerçeve modelini oluşturmuştur. Modelde yer alan ana başlıklar şöyledir: genel ve alt türler olmak üzere ağaçlar ve çalı türü ağaçlar; genel, çiçek, süs, süs olmayan ve yenilebilir türler olmak üzere otsu bitkiler; genel ve somut olarak meyveler; mantarlar; bütün olarak bitkiler; *kök, gövde, dal, yaprak, tohum* vb. gibi bitki bölümleri; *büyüme, çiçek açma, meyve verme, ölme, üreme* vb. gibi bitkilerin yaşamsal döngü aşamaları. Garbuio (2017), metaforlarda kullanılan bitki adlarını yenilebilir ve yenmeyen bitkiler şeklinde sınıflandırmıştır.

Bitki Adları İçeren ve İnsanı Niteleyen Metaforlar

İnsanoğlu yarattığı atasözlerde, kalıplaşmış sözlerde, deyimlerde ve metaforlarda kendisini adlandırmış, betimlemiş ve nitelemiştir. Buna ilişkin olarak yapılan çalışmalara bazı örnekler şöyle gösterilebilir: insan nitelemesinde metafor kullanımı (Güneş, 2017); kişi betimlemelerinde kalıplaşmış sözlerin kullanımı (Kuşçu, 2015); ahlak ile ilgili metaforik sistem araştırması

(Levunlieva, 2013). Bitki dünyasının insan odaklı yorumlanması sonucunda benzerliklere dayalı olarak bitkilere özgü özelliklerin insana aktarılması birçok dilde yaygın imgesel dil yaratma yöntemi olmuştur. Bu şekilde yaratılan metaforları Aksan (2006: 65), doğadan insana aktarma olarak ele almıştır. İnsanı niteleyen ve bitki adları içeren metaforların *bitki → insan* şeklindeki sistemli ve evrensel yapıya göre yaratıldığı söylenebilir. Bitki adları içeren metaforların insanın dış, bilişsel ve ahlaki özelliklerini, davranışlarını, karakterini niteleyip değerlendirmekle birlikte konuşucunun anlatımında duygularına ilişkin bilgiler de verdikleri söylenebilir (Garbuio, 2017: 56). Bitki adları içeren metaforlar duygu ve değerlendirme unsurları taşıyan imgesel anlatım araçları olarak tanımlanabilir, insanı birçok yönden niteler ve olumsuz veya olumlu değerlendirmeler içerir. Bitki adları içeren ve insanı niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforlar bulgular bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bitki adları içeren ve insanı niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforların insanı niteledikleri iç ve dış özelliklere, sosyal statüye ve cinsiyete bağlı olarak kullanımlarına ve anlamlarına göre karşılaştırmalı olarak incelemektir. Çalışmanın konusu çerçevesinde metafor kavramı, bitki adları içeren metaforların kullanım alanları, metaforlarda kullanılan bitki unsurlarının kavramsal alanları, bitki adları içeren ve insanı niteleyen metaforlar literatüre dayalı olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Bu araştırmada belge tarama ve karşılaştırmalı tanım analizi yöntemleri kullanılmıştır. İtalyanca ve Türkçe basılı ve online açıklamalı sözlüklerdeki bitki adlarından oluşan madde başlıkları alfabetik sıra izlenerek incelenmiştir. Sözlük madde başlıkları altında yer alan tanımlar analiz edilmiş ve bitki adlarının tek sözcük ve/ veya başka sözcüklerle bir araya gelerek oluşturdukları metaforlar belirlenmiş, aralarından insanı niteleyenler saptanmıştır. Örneğin, İtalyanca *zucca* (kabak) sözlük madde başlığı incelenmiş, bu başlık altında verilen tanımlar analiz edilmiş ve *zucca* bitki adının "aptal, kötü mantık yürüten, ileri görüşlü olmayan, beyinsiz olarak tanımlanan bir kimse" anlamında metafor olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. *Zucca* sözcüğünün Türkçe karşılığı olan *kabak* sözcüğünden oluşan madde başlığı incelendiğinde Türkçede (*bal kabağı*) bitki adının İtalyanca *zucca* sözcüğüyle aynı anlamda metafor olarak kullanıldığı görülmüştür.

Karşılaştırmalı tanım analizi, bitki adlarından oluşan sözlük madde başlıkları altında verilen metaforlara ilişkin açıklamalar incelenerek yapılmıştır. Tanım analizi sonucunda bitki adları içeren ve insanı niteledikleri belirlenen İtalyanca ve Türkçe metaforlar insanı niteledikleri özelliklere, sosyal statüye ve cinsiyete bağlı olarak kullanımlarına ve ifade ettikleri anlamlara göre sınıflandırılmış ve karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bulgular bölümünde verilen örneklerde ilk olarak İtalyanca metafor, hemen yanına yan çizgi konulduktan sonra Türkçe metafor karşılığı belirtilmiştir. İtalyanca metaforun Türkçede metafor karşılığı olmadığı durumlarda ise parantez içinde Türkçe tercümesi verilmiştir. İtalyanca için İt., Türkçe için Tr. kısaltmaları kullanılmıştır.

Bulgular bölümünde kaynakları daha kısa bir şekilde belirtmek amacıyla incelenen sözlükler: Zingarelli (1996), *Vocabolario della lingua italiana* için ZIN; Gabrielli (2011), *Grande dizionario di italiano* için GAB; La Repubblica.it (2011), *Dizionario di italiano dalla A alla Z* için REP; Corriere della Sera, *Dizionario di italiano* için COR; TDK *Türkçe sözlük* (1988) için TDK ve TDK online *Güncel Türkçe sözlük* için TDKG kısaltmaları kullanılmıştır.

Metaforların belirleme sürecinde basılı ve online İtalyanca ve Türkçe açıklamalı sözlüklerde kayda alınmış olan bitki adları içeren ve insanı niteleyen metaforlar ve anlamları sözlüklerde açıklandıkları şekilde dikkate alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Yöntem bölümünde açıklandığı şekilde tespit edilen bitki adları içeren ve insanı niteleyen 61 İtalyanca ve 71 Türkçe metafor belirlenmiştir. Belirlenen İtalyanca metaforlar alfabetik sırayla şöyledir: *amigdala*; *anguria* (karpuz); *banana* (muz); *bietolone* (pancar); *broccolo*/ *broccolone* (brokoli); *bulbo* (soğan); *bulbo oculare* (göz küresi); *cappero* (gebre otu); *carciofo* (enginar); *cece* (nohut); *ceppo* (kütük); *cetriolo* (hıyar); *cipolla* (soğan); *cocomero* (karpuz); *fagiolo* (fasulye); *fava* (bakla); *finocchio* (rezene); *fiore, fiorellino* (çiçek); *frasca* (dal); *frutto* (meyve); *frutto dell'amore*/ *del peccato*/ *della colpa* (yasak aşk meyvesi); *fuscello* (dal); *fusto* (gövde); *gli alti papaveri* (yüksek gelincikler); *il cadere delle foglie* (yaprak dökümü); *il legno verde* (yeşil ağaç); *in erba* (ot); *l'amico ciliegia* (kiraz arkadaş); *limone spremuto* (sıkılmış limon); *mele* (elma); *mela marcia* (çürük elma); *melone* (kavun); *naso a patata* (patates burun); *naso a pera* (armut burun); *occhi a mandorla* (badem gözlü); *orzaiolo* (arpacık); *papavero* (gelincik); *patata* (patates); *patatina* (patates); *pel di carota* (havuç tüyü); *pelle di pesca* (şeftali tüyü); *pera* (armut); *pera cotta* (pişmiş armut); *pertica* (sırık); *pesca* (şeftali); *pisello* (bezelye); *pomo d'Adamo* (Ademelması); *pomello* (elma); *porro* (pırasa); *prezzemolo* (maydanoz); *quercia* (meşe); *radice* (kök); *ramo secco* (kuru dal); *rapa* (turp); *rosa* (gül); *stecco* (kuru dal); *testa di legno* (odun kafalı); *tronco* (gövde); *tulipano* (lale); *vegetale* (bitki); *zucca* (kabak) (GAB; REP; COR).

Belirlenen Türkçe metaforlar alfabetik sırayla şöyledir: *Ademelması*; *amigdala*; *anası turp* (*sarımsak*) *babası şalgam* (*soğan*); *armut*; *ayva göbekli*; *ayva tüyü*; *badem bıyıklı*; *badem gözlü*; *bademcik*; *bal kabağı*; *bayır turpu*; *bitkisel hayat*; *buğday benizli*; *çalı gibi*; *çetin ceviz*; *çiçeği burnunda*; *çiçek*; *çiçek gibi*; *çiçek olmak*; *çilek*; *çürük elma*; *dalyarak*; *elma*; *elma yanaklı*; *elmacık kemiği*; *değnek gibi*; *fasulye sırığı gibi*; *fındık yuvası*; *fındıkkıran*; *fıstık*; *fidan*; *fidan boylu*; *filiz gibi*; *gövde*; *harmandalı*; *havuç*; *hıyar*; *kamış*; *kamış kemiği*; *kamışkulak*; *karpuz*; *kelek*; *kiraz dudaklı*; *kök*; *kütük*; *maydanoz olmak*; *medya maydanozu*; *menekşe gözlü*; *meyve*; *muşmula surat*; *nanemolla*; *odun*; *odun gibi*; *odun kafalı*; *pamuk*/ *pamuk gibi*; *pırasa*; *portakal*; *sap*; *sap sapa*; *sapı silik*; *servi boylu*; *sıkılmış limon gibi*; *soğancık*; *sırık*; *susak*; *susak ağızlı*; *susak burunlu*; *tohuma kaçmak*; *turp gibi*; *yaprak dökümü*; *yasak aşk meyvesi* (TDK, 1988; TDKG).

Yukarıda belirlenen Türkçe ve İtalyanca metaforlar insanı niteledikleri dış ve iç özelliklere, sosyal statüye ve cinsiyete bağlı olarak kullanımlarına göre ve anlamsal açıdan karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Bitki Adları İçeren ve İnsanı Dış Özellikleri Açısından Niteleyen Metaforlar

İnsanın dış özellikleri organlar, beden parçaları, beden yapısı ve boy gibi unsurları kapsayan anatomik-fiziksel, fizyolojik ve yaşla ilgili özellikler olarak belirtilebilir. Bu özellikleri niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforlar sırasıyla aşağıda verilmektedir.

İnsan Organlarını ve Bedeninin Parçalarını Adlandıran ve Niteleyen Metaforlar

Bitki adları içeren bazı metaforların insan organlarını ve bedeninin parçalarını adlandırdığı ve anatomi terimleri durumuna geldiği görülmüştür. Örneğin, gırtlak çıkıntısının *elma* sözcüğü kullanılarak İt. *pomo d'Adamo*/ Tr. *Ademelması* şeklinde adlandırılmaktadır. Bu metafor İncil kaynaklıdır ve Tanrı'nın yasaklamasına rağmen Âdem'in, Havva'nın elinden yediği ve boğazında kalan meyveyi ifade eder ve İngilizcede *Adam's-apple*, Almancada *Adamsapfel*, Fransızcada *pomme d'Adam* şeklinde kullanılmaktadır. Göz küresi soğana ya da elmaya benzetilerek Latince *bulbus* (soğan) sözcüğünü içeren İtalyanca *bulbo oculare*, Fransızca *bulbe de l'oeil*, İngilizce *eye-bulbe* metaforlarıyla adlandırılmıştır (Garbuio, 2017: 121).

İnsan bedeninin küre şeklindeki yapıları, organların veya beden parçalarının uçlarındaki yuvarlak oluşumlar soğana benzetilerek İtalyancada *bulbo* (soğan) sözcüğüyle; beyinle omurilik arasında kalan son bölge Türkçede *soğancık* olarak adlandırılmaktadır. Ağız içinde boğazın her iki

yanında bulunan lenfoid dokular şekil açısından bademe benzetilmesi nedeniyle Türkçede *bademcik* adı almıştır (TDKG). *Bademcik* teriminin karşılığı olarak Yunancada *amigdala,* İtalyancada giderek daha fazla Latince kökenli *tonsille* (Garbuio, 2017: 121) terimleri kullanılmaktadır. Limbik sisteminin önemli bir parçası olan ve beyindeki hipotalamus bezinin hemen üzerinde bulunan *amigdala*, badem şekline benzemesinden dolayı Yunanca *amigdala* (badem) sözcüğünden ileri gelir ve tüm dillere bu şekilde bir terim olarak yerleşmiştir. Terim haline gelmiş İt. *pomello*/Tr. *elmacık kemiği* ve Tr. *kamış kemiği* metaforları söz konusu kemiklerin sırasıyla elmaya ve kamışa benzetilmesine dayalı olarak oluşturulmuştur (TDKG; GAB).

İnsan anatomisine ilişkin tanımlarda bitki bölümleri tematik grubunda yer alan adların da kullanıldığı ve *bitki bölümleri→ insan vücudu parçaları* modeline göre metaforik anlam oluşturulduğu belirlenmiştir. Birçok organın, dokunun vb. yapıları açıklanırken *kök*, *dal*, *gövde* sözcükleri kullanılır. Örneğin, diş, tırnak, saç için İt. *radice*/ Tr. *kök*; hücre, sinir hücresi için İt. *tronco*/ Tr. *gövde*; insan bedeninde baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölümü için İt. *fusto, tronco*/ Tr. *gövde* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP, GAB).

Bulbo (soğan), *pomo d'adamo/ Ademelması*, *bademcik* gibi anatomi terimleri haline gelmiş metaforların dışında halk dilinde kullanılanlar da söz konusudur. İtalyancada ve Türkçede benzetmeye dayalı olarak meyve adlarının kafa, burun, göz vb. gibi beden parçalarını adlandırmak ve nitelemek için kullanıldığı belirlenmiştir. İtalyanca konuşma dilinde insan kafası genelde büyük boyutlu sebze adlarıyla, örn., *melone* (kavun), *zucca* (kabak); bazen de kelliği çağrıştıran daha küçük boyuttaki meyve ve sebze adlarıyla, örn., *rapa* (turp), *pera* (armut) metaforlarıyla ifade edildiği görülmüştür. Başparmak için Tr. *badem parmak*; argo dilinde kadın üreme organı için İt. *patata* (patates), erkeklik organı için İt. *fava* (bakla), İt. *pisello* (bezelye), İt. *cappero* (gebre otu), Tr. *kamış*; büyük karın için İt. *anguria*; kadın memesi için İt. *mele* (elma), Tr. *karpuz*, Tr. *portakal*; kalça için İt. *mele* (elma); İtalyancada hamile kadının karnı için hamileliğin başlangıcında *pera* (armut), ileri aşamasında *mele* (elma) ve *anguria* (karpuz) metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; Garbuio, 2017: 126; TDKG).

İnsan cildindeki oluşumlar için, örn., ciltteki küçük yuvarlak biçimli et oluşumu için İt. *cece* (nohut); siğil için İt. *porro* (pırasa); iltihap için İt. *orzaiolo* (arpacık); göz kapağının kenarında çıkan küçük çıban için İt. *orzaiolo*/ Tr. *arpacık*; ayak büyük parmağının dibinde kemik eğriliği nedeniyle oluşan çıkıntı için İt. *cipolla* (soğan); tombul ellerin dış yüzünde, parmak diplerinde görülen çukurluklar için Tr. *fındık yuvası* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; TDKG).

Bitki adları içeren metaforların insan organlarını ve beden parçalarını nitelemek için de kullanıldığı görülmüştür. Örneğin, patatesin yuvarlak şekline benzetilen, geniş, ucu şişman burun için İt. *naso a patata* (patates burun), alt kısmı geniş olan burun için İt. *naso a pera* (armut burun), iri, çirkin burunlu bir kimse için Tr. *susak burunlu*; gözleri badem içi biçiminde iri olan bir kimse için İt. *occhi a mandorla*/ Tr. *badem gözlü*, göz rengini belirtmek için Tr. *menekşe gözlü*; kulakları ince, düzgün ve dik olan bir kimse için Tr. *kamışkulak*; çıkık yanaklar için İt. *pomello* (elma), yuvarlak kırmızı yanaklar için İt. *mele* (elma), pembe yanaklar için İt. *pesca* (şeftali), yanakları kırmızı, parlak ve canlı olan bir kimse için Tr. *elma yanaklı*; pürüzsüz ve kadifemsi bir cilt için İt. *pelle di pesca* (şeftali tüyü); açık esmer renkli bir kimse için Tr. *buğday benizli*; kızıl saçlı bir kimse için İt. *pel di carota*/ Tr. *havuç*; uzun, gür bıyıklı bir kimse için Tr. *pırasa bıyıklı*, üst dudağın her iki yanında yer alan, badem içi biçimindeki bıyık için Tr. *badem bıyıklı*; vücuttaki ince, sarı tüyler için Tr. *ayva tüyü*; sık ve sert saç veya sakal için Tr. *çalı gibi*; dudağı kırmızı, kalın ve kısa olan bir kimse için Tr. *kiraz dudaklı;* yüzünde pek fazla buruşukluklar bulunan, çirkin, asık suratlı bir kimse için Tr. *muşmula surat*; göbeği çukur olan bir kimse için Tr. *ayva göbekli* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; TDKG).

İnsan Beden Yapısını ve Boyunu Niteleyen Metaforlar

Bitki adları içeren metaforlar insan beden yapısını ve boyunu nitelemek için de kullanılır. Beden şekillerinin meyve şekillerine benzetilmesi sonucunda genelde kadın vücut tipleri için, örn., yuvarlak hatlara sahip vücut tipi için İt. *mela*/ Tr. *elma*; ince bir bel, dar omuz, kıvrımlı ve geniş kalçalar şeklinde vücut tipi için İt. *pera*/ Tr. *armut*; düzgün vücut, aynı ölçülerde omuz, bel ve kalçalar şeklinde vücut tipi için İt. *banana* (muz), Tr. *pırasa*; normal veya biraz daha kalın bel, dar ve düz kalça, geniş omuzlar, ters üçgen şeklinde vücut tipi için Tr. *çilek* (Kutlu, 2014); dolgun, sevimli kız çocuğu için İt. *patatina* (patates) metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (Garbuio, 2017: 129).

Atletik ve orantılı vücuda sahip erkek için İt. *fusto* (gövde); ince, uzun ve biçimli bir kimse için Tr. *fidan boylu*, Tr. *filiz gibi*; sağlıklı ve güçlü bir kimse için İt. *quercia* (meşe); çok zayıf ve ince, boylu bir kimse için Tr. *değnek gibi*, İt. *pertica*/ Tr. *sırık*, İt. *stecco* (kuru dal), İt. *fuscello*/ (dal); ince, zayıf, çevik bir kimse için İt. *giunco* (kamış); ince ve uzun boylu kız veya kadın için Tr. *servi boylu*; alay yollu zayıf, sıska ve çok uzun boylu bir kimse için Tr. *fasulye sırığı gibi* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; TDKG).

İnsanın Fizyolojik Durumunu ve Yaşını Niteleyen Metaforlar

Bitki unsurları içeren metaforların insanın fizyolojik durumunu, sağlığını, yaşını ve bedensel gücünü veya güçsüzlüğünü de ifade ettikleri görülmüştür. Örneğin, İt. *limone spremuto* (sıkılmış limon) metaforu geçici bir durumu, yoğun iş, uğraşı vb. faktörler nedeniyle gücünü kaybetmiş bir kimseyi ifade eder. İtalyanca *limone spremuto* metaforu Türkçeye *sıkılmış limon* şeklinde çevrilir, ancak Türkçede bulunan *sıkılmış limon gibi* ifadesi, bir kimseyi sonuna kadar kullanıp bir kenara bırakmak anlamına gelmektedir. Narin, güçsüz ve halsiz bir kimse için İt. *pera cotta* (pişmiş armut); çok sık hastalanan, sağlıksız, güçsüz, dayanıksız bir kimse için Tr. *nanemolla*; bir kimseyi gençlik, tazelik, güzellik açısından nitelemek için İt. *fiore, fiorellino* (çiçek), İt. *rosa* (gül); güçlü, sağlıklı, dinç bir kimseyi ifade etmek için Tr. *turp gibi;* sağlıklı bir kimse için Tr. *elma yanaklı*; hastalık, kaza, yaşlılık veya koma nedeniyle fiziksel ve psikolojik becerilerini yitirmiş bir kişi için İt. *vegetale* (bitki), Türkçede ise böyle bir kimsenin durumunu anlatmak için Tr. *bitkisel hayat* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; COR; TDKG).

İnsan hayatındaki dönemler ele alındığında, gençler için İt. *il legno verde* (yeşil ağaç); yaşlılık dönemi için İt. *il cadere delle foglie* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir. İt. *il cadere delle foglie* (GAB) metaforu Türkçeye *yaprak dökümü* olarak çevrilir, ancak Türkçede var olan *yaprak dökümü* metaforu, birbirini tanıyan insanların art arda ölümü anlamında kullanılmaktadır. Yaşlanmak, evlenme çağı geçip kartlaşmak için şaka yoluyla Tr. *tohuma kaçmak* (TDKG) metaforu kullanıldığı görülmüştür.

Bitki Adları İçeren Ve İnsanı İç Özellikleri Açısından Niteleyen Metaforlar

Bilişsel özellikler, karakter, davranış biçimleri ve ahlaki değerler insanın iç özellikleri olarak tanımlanır. Bitki adları içeren metaforlar genelde insanın kısıtlı, yetersiz bilişsel becerilerini ve özelliklerini ifade etmek için kullanıldığı görülmüştür. Örneğin, aptal, kötü mantık yürüten, ileri görüşlü olmayan, beyinsiz olarak tanımlanan bir kimse için İt. *zucca*/ Tr. *bal kabağı*, Tr. *susak*, İt. *cocomero* (karpuz), İt. *melone*/ Tr. *kelek*, İt. *rapa* (turp), İt. *bietolone* (pancar), İt. *broccolo* (brokoli), İt. *carciofo* (enginar), İt. *patata* (patates); çok bön, çok aptal bir kimse için İt. *pera*/ Tr. *armut*; ahmak, beceriksiz olarak tanımlanan bir kimse için İt. *finocchio* (rezene); kaba saba, görgüsüz, budala olarak tanımlanan bir kimse için İt. *cetriolo*/ Tr. *hıyar*; anlayışsız, aptal, görgüsüz, kaba bir kimse için İt. *testa di legno*/ Tr. *odun kafalı*, Tr. *odun*, Tr. *odun gibi*, İt. *tronco*/ Tr. *kütük*; bir kimsenin aptal, anlayışsız olmasının yanında inatçılığını da ifade etmek için İt. *ceppo* (kütük) metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; TDKG).

Karaktersiz ya da zayıf karakterli olarak tanımlanan bir kimse için İt. *pera cotta* (pişmiş armut); kişiliksiz, sözünü dinletemeyen bir kimse için Tr. *sapı silik*; karaktersiz, yalancı, sahtekar bir kimse için Tr. *çürük elma*; bir grubun olumsuz öğesi için İt. *mela marcia* (çürük elma); davranışları hafif, toplum kurallarına uymayan bir kimse için Tr. *çiçek*; yaşına, durumuna uymayan aşırı davranışlarda bulunmak anlamında Tr. *çiçek olmak*; anlamsız, boş konuşan bir kimse için Tr. *susak ağızlı*; olur olmaz her şeye karışan bir kimse için İt. *prezzemolo*/ Tr. *maydanoz olmak*; ısrarcı hayran için İt. *broccolone* (brokoli); kötü, sahtekar, kurnaz bir kimse için İt. *cece* (nohut); boş, uçarı, hafif olarak değerlendirilen bir kimse ve genelde kadın için İt. *frasca* (dal); yararı olmayan, üretken olmayan bir kimse İt. *ramo secco* (kuru dal); televizyonlarda sık sık programlara katılarak kendinden söz ettiren bir kimse için Tr. *medya maydanozu*; işten kaçınan, üşengeç bir kimse için Tr. *nanemolla*; budalalığı yüzünden her zaman densizlik, küstahlık eden bir kimse için hakaret yoluyla Tr. *dalyarak*; sıkıcı, titiz bir kimse için İt. *papavero* (gelincik); yola getirilmesi güç olan bir kimse için Tr. *çetin ceviz*; çok yumuşak, iyi huylu, munis bir kimse için Tr. *pamuk*/ *pamuk gibi*; asık suratlı olan bir kimse için Tr. *muşmula suratlı*/ *muşmula gibi*; çok sarhoş olan bir kimse için Tr. *harmandalı* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; TDKG).

Bitki Adları İçeren ve İnsanı Sosyal Statü Açısından Niteleyen Metaforlar

Yüksek sosyal statüye sahip bir kimse için İt. *papavero, gli alti papaveri* (gelincik, yüksek gelincikler); futbol jargonunda Hollandalı için İt. *tulipano* (lale); bilinen, ancak adı söylenmek istenmeyen bir kimse için İt. *l'amico ciliegia* (kiraz arkadaş); mesleki vb. faaliyetlerinin başında bulunan, henüz beceri ve deneyim sahibi olmayan bir kimse için İt. *in erba* (ot); bir durumda veya pozisyonda yeni olan bir kimse için Tr. *çiçeği burnunda*; şaka yoluyla üniversite ikinci yıl öğrencisi için İt. *fagiolo* (fasulye) metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir (REP; GAB; TDKG).

Bitki Adları İçeren Metaforların Cinsiyete Bağlı Olarak Kullanımı

Bitki adları içeren metaforlardan bazılarının cinsiyete bağlı olarak, başka bir deyişle yalnızca erkek, kadın veya çocukları nitelemek için kullanıldığı görülmüştür. Erkekleri nitelemek için, örn., argoda homoseksüel için İt. *finocchio* (rezene); erkek anlamında Tr. *sap*; erkek erkeğe anlamında argo dilinde Tr. *sap sapa*; kaba terbiyesiz erkek için Tr. *bayır turpu*; genç erkek için Tr. *fidan* metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir. Kadınları nitelemek için, örn., işveli, şuh, baştan çıkarıcı kadın için Tr. *fındıkkıran*; güzel, gösterişli kadın için Tr. *fıstık*; temiz, bakımlı, güzel kadın için Tr. *çiçek gibi*; boş, uçarı, hafif olarak değerlendirilen kadın için İt. *frasca* (dal) metaforlarının kullanıldığı görülmüştür. Çocukları nitelemek için, örn., doğan çocuk için İt. *frutto*/ Tr. *meyve*; gayrimeşru çocuk için İt. *frutto dell'amore, del peccato, della colpa*/ Tr. *yasak aşk meyvesi*; dolgun, sevimli kız çocuğu için İt. *patatina* (REP; COR; GAB; TDKG); ne olduğu belirsiz kimselerin çocuğu anlamında Tr. *anası turp* (*sarımsak*) *babası şalgam* (*soğan*) (TDK, 1988: 66) metaforlarının kullanıldığı belirlenmiştir.

Sonuç

Bitki adları içeren ve insanı niteledikleri belirlenen 61 İtalyanca ve 71 Türkçe metaforun incelemesi sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Her iki dilde de bitki dünyasına ait unsurların metaforik anlam kazandığı, imgesel olarak insanı nitelemede yaygın olarak kullanıldığı, bazılarının ise anatomi terimleri haline geldiği söylenebilir. Bitki adları içeren metaforların insanı dış ve iç özellikleri, sosyal statüsü açısından ve cinsiyete bağlı olarak olumlu, nötr ya da olumsuz olarak niteledikleri görülmüştür. 61 İtalyanca metafordan 8'i terim olarak kullanıldığı, 29'u nötr, 30'u olumsuz, 5'i olumlu özellik tanımladığı; 71 Türkçe metafordan 5'i terim olarak kullanıldığı, 18'i nötr, 36'sı olumsuz, 12'si olumlu özellik tanımladığı tespit edilmiştir. Sayı farkı, bazı metaforların aynı zamanda hem terim, hem de nötr ve olumsuz özellikler nitelediğinden dolayı ortaya çıkmaktadır. Olumsuz özellikler ifade eden metafor sayısının olumlu özellikler ifade eden metafor sayısına göre daha fazla bulunmuş olması

Seropegina'nın (2011: 83), dilde olumlu ve olumsuz değerlendirmeler arasında çarpıcı bir asimetrinin olduğu görüşünü desteklemektedir. Lukyanova (1986: 58) ise bu asimetriyi insanın hayata karşı eleştirel bakışıyla, günlük hayatında olumsuz duyguların ve olguların ağır basmasıyla açıklamıştır.

Bitki adları içeren İtalyanca ve Türkçe metaforların insanı niteledikleri, aynı zamanda duygu ve değerlendirme unsurları da içerdikleri; insanın belli bir özelliğini belirtirken, yanında başka bir özelliğini de belirttikleri, örn. İt. *zucca* (kabak), İt. *ceppo* (kütük) metaforlarının aptallığın yanında inatçılığı, İt. *cetriolo*/ Tr. *hıyar* metaforlarının aptallığın yanında kabalığı ve görgüsüzlüğü de ifade ettikleri belirlenmiştir. Bulgular bölümündeki örneklerden görüldüğü üzere yetersiz bilişsel özelliklerin ifade edilmesinde birçok sebze, meyve ve bitki bölümleri adlarının metafor olarak kullanıldığı görülmüştür.

İtalyanca ve Türkçe metaforların kendine özgü yanlarının bulunmasıyla birlikte aralarında benzerliklerin de bulunduğu görülmüştür. Her iki dilde de metaforların bitki unsurlarının ve insanın arasındaki şekil, boyut, dayanıklılık, renk gibi özellikler açısından benzerliklere dayalı olarak oluşturuldukları görsel metaforların ağırlıkta olduğu söylenebilir.

İtalyancada ve Türkçede bazı bitki adlarına küçültme ekleri getirilerek, örn., İt. *orzo* (arpa) sözcüğüne *-iolo*, İt. *pomo* (elma) sözcüğüne *-ello* ekleri getirilerek sırasıyla *orzaiolo* (arpacık) ve *pomello* (elmacık kemiği); Tr. *badem* sözcüğüne *-cik*, Tr. *arpa* sözcüğüne *-cık* ekleri getirilerek sırasıyla *bademcik* ve *arpacık* metaforların oluşturulduğu görülmüştür.

İtalyancada metafor haline gelmiş bitki adlarının önüne *bel* sözcüğü ya da sonuna büyütme ekleri getirilerek söz konusu metaforlarda anlam güçlendirilmesi elde edildiği görülmüştür. İfade ettikleri anlamları güçlendirmek amacıyla, örn., metafor haline gelmiş *cece* (nohut) sözcüğünün önüne *bel* sözcüğü getirilerek *un bel cece*; *bietola* (pancar), *zucca* (kabak), *broccolo* (brokoli), *ceppo* (kütük) sözcüklerinin sonuna *-one* büyütme eki getirilerek sırasıyla *bietolone, zuccone, broccolone, ceppone* metaforlarının oluşturulduğu belirlenmiştir.

Bitki adları içeren Türkçe metaforlar incelendiğinde, benzetmelerle ve deyimlerle iç içe geçtikleri, bunları birbirinden ayırmanın bazen zor olduğu anlaşılmaktadır. Türkçede bitki adlarının *gibi* benzetme edatıyla birlikte, örn., çok anlayışsız bir kimse anlamında *armut gibi*, yalnız, tek başına anlamında *sap gibi*; olmak fiili ile birlikte, örn., yüzüne kan hücum edip çok kızarmak utanmak, mahcup olmak anlamında *pancar gibi olmak*; utanmak, mahcup olmak anlamında *dut gibi olmak* şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

Bu çalışmayla elde edilen sonuçların yabancı dil olarak Türkçe ve İtalyanca öğretimi, bu diller arasında çeviri ve kültürlerarası çalışmalar alanlarına katkı sağlayacağı umulmaktadır. İtalyanca ve Türkçe açıklamalı sözlüklere bağlı kalınarak yapılan bu çalışma, edebi eserlerde ve günlük konuşma dilinde bitki adları içeren metaforların kullanımı üzerine araştırmalar yapılarak genişletilebilir.

KAYNAKÇA

Adalı, O. (2004). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan.

Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil* (*Ana Çizgileriyle Dilbilim*). Ankara: TDK.

Aksan, D. (2006). *Anlambilim*. 4. bs., Ankara: Engin.

Arutyunova, N. D. (1990). "Metafora i Diskurs", Arutyunova, N. D. (Ed.), *Teoriya Metaforıy*. Moskva: Progress. ss.5-32.

Budaev, E. V. (2007). "Stanovlenie Kognitivnoy Teorii Metaforıy", *Lingvokulurologiya*. 1, ss.16-32, erişim tarihi: 20.07.2017 http://www.philology.ru/linguistics1/budaev-07.htm

Chudinov, A. P. (2004). "Fitonimnaya Metafora v Sovremennom Političeskom Diskurse", *Russkaya Reč*. 4, ss.65-70.

Corriere della Sera. *Dizionario di Italiano*, erişim tarihi: 20.07.2017 http://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/.

Dardano, M. ve Trifone P. (1995). *Grammatica Italiana con Nozioni di Linguistica*. 3. bs., Bologna: Zanichelli.

Dementyeva, A. G. (2012). *Kognitivnıye Osnovıy Formirovaniya Perenosnıyh Znacheniy Fitonimov* (*Na Materiale Angliyskogo, Russkogo İ Francuzskogo Yazıykov*), TGU Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tambov.

Düzenli, M. V. (2016). *Rekonstrukciya Metaforicheskoy Kartinıy Mira Semeynıyh Otnošeniy: Korpusno-İdeograficheskiy Podhod*, Uralskiy Federalnıy Universitet Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yekaterinburg.

Gabrielli, A. (2011). *Grande Dizionario Italiano*. Hoepli.it., erişim tarihi: 20.07.2017 http://www.grandidizionari.it/Dizionario_Italiano.aspx.

Gak, V. G. (1988). "Metafora: Universalnoe i Specifičeskoe", *Metafora v Yazıyke i Tekste*. Moskva: Nauka, s.11-26.

Garbuio, İ. (2017). *Sementicheskiy i Lingvokulturologicheskiy Aspektıy İzucheniya Fitonimicheskih Metafor v Russkom Yazıyke* (*Na Fone İtalyanskogo*), NGPU Yayınlanmamış Doktora Tezi, Novosibirsk.

Güneş, S. (2017). "Hayvan Adları İçeren ve İnsanı Niteleyen İtalyanca ve Türkçe Metaforlar Üzerine Bir İnceleme", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (4), ss.1102-1118.

Kaplankıran, D. (2016). "Kazak Türkçesinde Organ ve Vücut Bölümlerine İlişkin Adlarla Oluşturulan Bitki Adlandırmaları", *Turkish Studıes -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (Prof. Dr. Kamil Veli Nerimanoğlu Armağanı), 11(15), 263-300. DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9940.

Kiryakova-Dineva, T. (2016). "The interplay of visual images in food advertising". In: *Annals Of The University Of Craiova*, Editura Universitaria, 1-2, 215-226.

Kiryakova-Dineva, T., Hadzhipetrova-Lachova, M. & Chankova, Y. (2017). "Intercultural Dialogue for Education in the Mediterranean Region". In: *EDULEARN17 Proceedings*, pp. 3920-3926. Doi: 10.21125/edulearn.2017.1845.

Kravchenko, A. V. (1996). *Yazıyk i Vospriyatie: Kognitivnıye Aspektıy Yazıykovoy Kategorizacii*, İzdatelstvo İrkutskogo Universiteta, İrkutsk.

Kravcova, Y. V. (2015). "Metaforicheskaya Kartina Mira Kak Sposob Obraznoy Reprezentacii Deystvitelnosti", *Sisteme i Struktura Shidnoslovyanskih Mov*: *Zbirnik Naukovih Prac*. NPU, Kiev, 9, s.76-84.

Kuşçu, E., (2015). "Fransızca Öğretimi Kişi Betimlemelerinde Kullanılan Deyimlerin Anadil Türkçe'deki Görüntüleri". *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (Prof. Dr. H. Ömer Karpuz Armağanı), 10 (16), 937-952. DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8782.

Kutlu, E. (2014). "Hangi Vücut Tipine Sahipsiniz", erişim tarihi: 05.09.2017 http://www.kadinvekadin.net/vucut_tipinize_gore_beslenin.html.

Lakoff, G. ve Johnson, M. (2004). *Metafora e Vita Quotidiana*. (Çev. P. Violi.), 2. bs., Milano: Bompiani.

La Repubblica.it. (2011). *Dizionario di Italiano dalla A alla Z*, Hoepli, erişim tarihi: 20.07.2017 http://dizionari.repubblica.it/italiano.php.

Levunlieva, M. (2013). "Cleanliness and Purity in the Morality Metaphor System". In: Lachout, M. (Hrsg.), *Aktuelle Tendenzen der Sprachwissenschaft*. Philologia -Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse, Band 176, Hamburg: Kovač, 267-284.

Lukyanova, N. A. (1986). *Ekspresivnaya Leksika Razgovornogo Upotrebleniya: Problemıy Semantiki*. Novosibirsk: Nauka.

Musaeva, O. İ. (2005). *Floristicheskaya Metafora Kak Fragment Nacionalnıy Kartinıy Mira* (*Na Materiale Russkogo i İspanskogo Yazıykov*), VGU Yayınlanmamış Doktora Tezi, Voronej.

Pucileva, L. F. (2008). "Opıyt Analiza Russkih Fitonimov C Konnotativnıymi Znacheniyami, Harakterizuyuschimi Vnešniy Vid Cheloveka (Na Fome İtalyanskogo Yazıyka)", *Mir Russkogo Slova*. 3, ss.31-36.

Seropegina, T. V. (2011). "Zoomorfizmıy Kak Edincıy Zoomorfnogo Koda Angloyazıyčnıy Kulturıy", *Vestnik VGU, Seriya: Lingvistika i Mežkulturnaya Kommunikaciya*. 1, ss. 81-84.

Soyer, S. (2017). "Translation Of Cultural Expressions And Its Importance In Foreign Language Teaching". *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12 (15), 567-578. DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12039

Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük*, erişim tarihi: 20.07.2017 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts.

Zingarelli, N. (1996). *Vocabolario della Lingua Italiana*. Bologna: Zanichelli.